

MỘT SỐ CHÚ Ý KHI THIẾT KẾ HOẠT ĐỘNG CHO HỌC SINH TRONG DẠY HỌC GIÁO DỤC CÔNG DÂN Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

TS. NGUYỄN THỊ PHƯƠNG THỦY*

1. Trong chương trình giảng dạy ở cấp trung học cơ sở (THCS), môn *Giáo dục công dân (GDCC)* có nhiệm vụ cơ bản giúp học sinh (HS) hiểu được ý nghĩa của các chuẩn mực đạo đức, pháp luật đối với sự phát triển cá nhân và xã hội, sự cần thiết phải rèn luyện và cách thức rèn luyện để đạt tới các chuẩn mực đó. Trên cơ sở ấy, HS có thái độ đúng đắn trước các hiện tượng đạo đức, pháp luật, có tình cảm trong sáng, lành mạnh với mọi người, nhà trường, quê hương, đất nước; có trách nhiệm đối với hành động của bản thân; có nhu cầu tự điều chỉnh, tự hoàn thiện để trở thành chủ thể xã hội tích cực, năng động, sáng tạo...

Để làm tròn nhiệm vụ này, giáo viên (GV) giảng dạy môn *GDCC* phải không ngừng nâng cao chất lượng, hiệu quả dạy học môn học, trong đó phải đặc biệt chú ý đến việc thiết kế nhiều hoạt động cho HS cùng tham gia vào quá trình dạy học. Tuy nhiên, thực tế quá trình đổi mới phương pháp dạy học môn *GDCC* ở các trường THCS những năm qua cho thấy, vẫn còn nhiều GV duy trì phương pháp dạy học truyền thống: thầy đọc - trò chép, chưa chú ý thiết kế các hoạt động của người học trong quá trình dạy học; một số GV đã chú ý đến việc thiết kế hoạt động cho người học nhưng hiệu quả của những hoạt động đó chưa cao, vẫn còn mang tính hình thức... Bài viết này chia sẻ một vài chú ý trong thiết kế các hoạt động của HS nhằm nâng cao hiệu quả dạy học môn *GDCC* ở các trường THCS.

2. Vài đặc điểm cần lưu ý trong dạy học môn *GDCC* ở các trường THCS

Đối tượng dạy học ở trường THCS là HS trong độ tuổi từ 11-14, rất thông minh, hiếu động, muốn tìm tòi sáng tạo và đặc biệt rất muốn thể hiện mình. Vì thế, các em thích tham gia các trò chơi trí tuệ, muốn được làm người dẫn chương trình, được đóng kịch, thảo luận, phát biểu ý kiến của mình... Đây là một đặc điểm tâm lý quan trọng GV *GDCC* phải đặc biệt chú ý khai thác khi thiết kế các hoạt động, để HS tham gia tích cực vào bài dạy *GDCC*.

Các bài học *GDCC* ở THCS là những chuẩn mực về đạo đức, pháp luật rất quen thuộc mà hàng ngày các em đã và đang trải nghiệm như các bài: tự tin, tự lập, mục tiêu học tập... Có thể thấy đó không phải là

những gì quá trừu tượng, khó hiểu đối với các em. Đây là một gợi ý để GV hãy tin tưởng và mạnh dạn thiết kế nhiều hoạt động cho HS tham gia, khai thác những trải nghiệm, kinh nghiệm và những cảm nhận của các em về các nội dung dạy học.

3. Một số định hướng trong thiết kế hoạt động cho người học trong dạy học *GDCC* ở trường THCS

1) *Mỗi GV cần nhận thức đầy đủ về sự cần thiết phải tăng cường hoạt động của HS trong quá trình dạy học.* Một trong những định hướng đổi mới cơ bản, toàn diện giáo dục và đào tạo ở nước ta là phải chú trọng đến việc hình thành và phát triển năng lực cho người học. Năng lực ấy chỉ có thể có được và thể hiện thông qua hành động của HS. *GDCC* là môn học góp phần hình thành nhân cách người công dân cho HS nên dạy học *GDCC* không chỉ là giúp các em hiểu biết sâu sắc những kiến thức được học mà còn phải biết vận dụng những kiến thức đó vào trong cuộc sống để có kĩ năng ứng xử và hành động đúng đắn, phù hợp... Vì thế, việc GV thiết kế nhiều hoạt động để HS tham gia vào bài học là con đường ngắn nhất để các em hứng thú học tập và biến bài học thành những kiến thức, kĩ năng, giá trị đích thực cho chính bản thân mình.

Trong khi thiết kế bài giảng mỗi tiết học, ngoài phần thiết kế những hoạt động giảng dạy của mình, GV cần trả lời câu hỏi: trong tiết học này, trong đơn vị kiến thức này, HS có thể tham gia như thế nào, để từ đó chủ động thiết kế các hình thức tổ chức dạy học khác nhau nhằm khai thác tối đa sự tham gia của HS.

Ví dụ: khi thiết kế bài "Tự tin" *GDCC* lớp 7, thay vì cho HS đứng lên đọc câu chuyện trong sách giáo khoa để từ đó GV khai thác rút ra những bài học về sự tự tin, như nhiều GV hiện đang làm, có thể đổi mới bằng cách: GV hướng dẫn HS đọc trước chuyện kể từ ở nhà; khi đến lớp GV chỉ định một HS lên kể tóm tắt câu chuyện đã đọc rồi yêu cầu chính HS đó làm MC nêu các câu hỏi dẫn dắt các bạn trong lớp thảo luận về nội dung câu chuyện kể, từ đó GV chỉ việc tổng kết để rút ra ý nghĩa của bài học...

* Trường Đại học sư phạm Hà Nội

2) Cần sử dụng nhiều phương pháp dạy học khác nhau nhằm khai thác nhiều hoạt động phù hợp với khả năng của HS. Như trên vừa phân tích, HS THCS rất hồn nhiên, thích thể hiện mình, nên GV cần sử dụng linh hoạt nhiều phương pháp khác nhau trong mỗi tiết giảng để tiết học thêm sinh động và thông qua đó thiết kế được nhiều hoạt động khác nhau để HS tham gia, trong đó đáng chú ý là các phương pháp tổ chức thảo luận nhóm, đóng vai, kể chuyện, trò chơi trí tuệ...

Ví dụ: thiết kế các hoạt động trong dạy học bài 10 "Giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ", GDCD lớp 7:

Hoạt động 1: Tìm hiểu truyện đọc "Truyện kể từ trang trại", giúp HS hiểu thế nào là giữ gìn, phát huy truyền thống của gia đình, dòng họ.

GV yêu cầu HS thực hiện phần chuẩn bị ở nhà: tóm tắt câu chuyện và điều khiển phần tìm hiểu nội dung câu chuyện với những câu hỏi đã được giao từ trước: Truyền thống của gia đình "tôi" được kể qua những việc làm nào? Đó là những truyền thống gì? Truyền thống ấy đã mang lại kết quả gì?

Sau đó GV chốt lại kiến thức chính về truyền thống gia đình, dòng họ. Cho một số HS chia sẻ về truyền thống gia đình, dòng họ mình.

Hoạt động 2: Tìm hiểu thế nào là giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

GV giao cho các tổ thực hiện một bài giới thiệu về một gia đình, dòng họ có truyền thống tốt đẹp (như đoạn phim giới thiệu về gia đình GS Nguyễn Lân có truyền thống hiếu học, câu chuyện giới thiệu về một gia đình nghệ nhân...), sau đó chọn một bài giới thiệu để khai thác bài giảng với những câu hỏi vấn đáp: Đoạn phim này giới thiệu về truyền thống gì của gia đình (dòng họ)? Các thành viên trong gia đình (dòng họ) đã làm gì để giữ gìn, phát huy truyền thống đó?

Sau đó GV chốt lại kiến thức chuẩn.

Hoạt động 3: Thảo luận về ý nghĩa của việc giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

GV tiếp tục khai thác một câu chuyện đã được kể ở hoạt động 2, nêu câu hỏi để HS trả lời như: Em học được gì ở nhân vật trong câu chuyện? Em thấy việc giữ gìn, tiếp nối truyền thống gia đình có ý nghĩa như thế nào?

Hoạt động 4: Tọa đàm về bốn phạm vi giữ gìn, phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

Có thể chỉ định HS lên điều khiển tọa đàm. GV bấm máy chiếu câu hỏi tọa đàm. HS phát biểu ý kiến cá nhân. Cuối cùng GV chốt lại ý chính.

Hoạt động 5: Luyện tập củng cố.

GV có thể trao đổi, giao cho nhóm HS xây dựng một kịch bản tình huống về giữ gìn truyền thống gia

đình (dòng họ), cho các em diễn để cả lớp xem, sau đó chính các diễn viên sẽ dẫn dắt cả lớp thảo luận để rút ra những bài học...

Ví dụ nêu trên cho thấy, trong 1 tiết dạy, phần hoạt động của HS chiếm tỉ trọng đáng kể, thậm chí còn nhiều hơn GV, nhưng mục tiêu dạy học vẫn đạt được. Mỗi HS dù chỉ được tham gia một vài phút ngắn ngủi để đóng kịch hay dẫn chương trình nhưng làm các em hào hứng, mong chờ đến tiết học GDCD để được thể hiện và cũng từ đó tình yêu với môn học sẽ được nhân lên, ý nghĩa của bài học sẽ thấm vào trong tình cảm, hành động của các em.

3) Tăng cường thiết kế hoạt động tự học cho HS. Để HS có thể tham gia có hiệu quả các hoạt động trong quá trình dạy học đòi hỏi các em phải có một quá trình tự chuẩn bị từ ở nhà theo sự hướng dẫn của GV. Vì thế, khi thiết kế bài giảng, ứng với mỗi hoạt động dạy học, GV cần chủ động tính toán, thiết kế các hoạt động của người học và ứng với những hoạt động đó cần có sự hướng dẫn tỉ mỉ trước lúc kết thúc tiết học trước để HS thực hiện ở ngoài lớp học. Ví dụ: phải đọc bài từ ở nhà và trả lời những câu hỏi theo sự hướng dẫn của GV, xây dựng các video clip, sưu tầm những câu chuyện, tranh ảnh, bài báo... phục vụ cho bài học, tham gia thiết kế kịch bản và có thể đóng vai cho các tiểu phẩm...

4) Nâng cao hiệu quả các hoạt động ngoại khóa. Ngoài các hoạt động trong giờ lên lớp, HS còn cần tham gia các hoạt động ngoại khóa mang tính cộng đồng tập thể như thông qua các buổi chào cờ, tham quan, sinh hoạt theo chủ đề... để vừa cuốn hút các em vào môn học, vừa hình thành kỹ năng sống cần thiết cho mỗi công dân. Đặc biệt, trong dạy học một số vấn đề về quyền và nghĩa vụ công dân, với nhiều kiến thức khô khan về pháp luật, cần thông qua nhiều hoạt động ngoại khóa khác nhau để các em dễ tiếp cận và vận dụng những kiến thức đã học vào trong cuộc sống. □

Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD-ĐT. **Giáo dục công dân lớp 7.** NXB Giáo dục Việt Nam, H. 2011.
2. Thái Duy Tuyên. **Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới.** NXB Giáo dục, H. 2008.

SUMMARY

Today, One of the basic orientation of innovating teaching methods in our schools is promoting learners' creativity and activeness. This orientation requires teachers who strengthen the design activities for the learners in the teaching processes. Actually, teaching the civic education subject in secondary schools shows the design activities for pupil still limited. This article intensifies some points which need noting when teachers design the activities for pupil in the teaching civic education subject in the secondary schools.